

A „semleges” Kína – Kína nemzetközi folyamatokban betöltött szerepének vizsgálata a 2022-es orosz-ukrán konfliktus kitörése óta

CSUNYÓ NOÉMI

PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, csunyo.noemi97@gmail.com

A tanulmány Kína orosz-ukrán háborúval kapcsolatos álláspontjából, valamint az azóta tett nyilatkozataiból, politikai cselekvéseiből és gazdasági törekvéseiből indul ki. A konfliktussal kapcsolatban a kínai fél próbált egyfajta semleges képet fenntartani. Azonban a kínai álláspont összetett, hiszen jelentős mértékben befolyásolják a politikai és gazdasági érdekek, amely megmutatkozik az Oroszországgal fennálló prosperáló kereskedelmi eredményekben is. Az említett nagyhatalmi törekvések megjelennek a Nyugattal szemben fennálló gazdasági függőség csökkentésében, az egyre erősödő technológiai versenyben, valamint – kiemelten az Amerikai Egyesült Államokkal szemben fennálló – politikai rivalizálásban egyaránt. Habár kínai részről egyre erőteljesebben megjelenik az ázsiai piacok felé történő nyitás, az ország exportja még mindig számottevő mértékben függ az amerikai egyesült államokbeli és az európai piacoktól. Mindazonáltal a jelenlegi folyamatok a függetlenedés és a politikai feszültségek további eskalációja felé tartanak, ami a globális hatalmi egyensúly átrendeződését vetíti előre.

Kulcsszavak: Kína, geopolitika, nemzetközi gazdaság

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: F15, F51, F53, O11

1. Bevezetés

Az orosz-ukrán háború 2022-es eskalációja óta a nemzetközi közösség különböző szereplői eltérő módon reagáltak a konfliktusra. Egyes államok határozottan elítélték Oroszország katonai beavatkozását, mások visszafogottabb, semlegesnek tűnő álláspontot képviseltek. Kína az utóbbiak közé sorolható, azonban különleges geopolitikai helyzete, globális gazdasági befolyása, valamint saját nagyha-

talmi érdekei miatt kiemelt figyelmet kapott az ország által tanúsított hozzáállás. Egyes elemzők és nemzetközi szereplők Kínát potenciális békítőfélként kezelték. Miközben az ország többször hangsúlyozta a szuverenitás elvét, mégsem ítélte el nyíltan Oroszország lépéseit. Diplomáciai aktivitása – különösen a béketervként talált javaslatok és a tárgyalások elősegítése – látszólag a közvetítői szerepkör betöltésére irányult. Ugyanakkor Kína Nyugattal fenntartott kapcsolatai is új megvilágításba kerültek. Bár az Európai Unióval és az Amerikai Egyesült Államokkal továbbra is szoros gazdasági kapcsolatokat ápol, ezek az elmúlt években egyre inkább feszültségekkel terheltek. A technológiai verseny, az emberi jogi aggályok, a Tajvannal kapcsolatos geopolitikai nézeteltérések, valamint a kínai–orosz relációk szorosabbá válásának következtében Kína és a nyugati hatalmak viszonyát fokozatos elhidegülés jellemzi. A gazdasági együttműködés megmaradt, de egyre erőteljesebben érvényesülnek a politikai bizalmatlanság jelei és a gazdasági függőség csökkentésére irányuló törekvések. Ezzel párhuzamosan Kína egyre aktívabban törekszik alternatív szövetségek és piacok kiépítésére. Ezek a folyamatok a kínai külpolitika kettősségét is tükrözik: míg gazdasági érdekei miatt fenntartja kapcsolatait a Nyugattal, politikai és stratégiai szinten egyre inkább a többpólusú világrend kialakítására törekszik, amelyben csökkenne az Amerikai Egyesült Államok dominanciája.

A 2023 márciusi orosz–kínai találkozón Moszkvában a két fél olyan változást vetített előre, melyet a tervek szerint közösen fognak megvalósítani. A tervek feltehetően visszavezethetők Kína és Oroszország 2022-ben kiadott közös nyilatkozatára, a „határok/korlátok nélküli barátság”-ra hivatkozva (Bachulska & Leonard, 2023).

A tanulmány Kína semlegesnek vallott szerepével foglalkozik, illetve bemutatja az ország aktuális geopolitikai, biztonságpolitikai és gazdasági lépéseit.

2. Kína szerepvállalása az orosz-ukrán konfliktusban

Kína alapvetően hangsúlyozza és elismeri a nemzetállamok szuverenitásának és területi integritásának fontosságát, mely kritikákba is ütközött az orosz különleges katonai hadművelet elutasításától való tartózkodást illetően (Trush, 2022), hiszen a háborúról szóló kínai dokumentumok nem utalnak konkrétan arra, hogy ezt az elvet megsértette volna Oroszország, leginkább csak a két állam közötti „bonyolult történelemre”, illetve az orosz biztonsági érdekekre hivatkoznak (Bachulska & Leonard, 2023). Habár Peking osztja Moszkva aggályait azzal kapcsolatban, hogy a NATO figyelmen kívül hagyta az orosz biztonsági érdekeket a kelet-közép-európai bővítéssel (Bachulska & Leonard, 2023), kínai részről egyfajta elhatárolódás figyelhető meg az orosz-ukrán konfliktustól. Kína igyekszik távol maradni a háborúval kapcsolatos nyílt állásfoglalástól vagy Oroszország támogatá-

sától. Közleményei alapján pedig olykor még bírálta is Moszkva lépéseit (Eszterhai, 2022; Trush, 2022). Mindamellet, a médiában tett közleményei szerint szorgalmazná a konfliktus diplomáciai úton történő megoldását – tekintve, hogy egyes vélemények szerint a nagyhatalmak közül Kína rendelkezik a legnagyobb mértékű befolyással az orosz tevékenységekre vonatkozóan (Roach & Gros, 2022) –, viszont a Nyugat által tőle várt mediátor szerepnek nem tesz kielégítő mértékben eleget.

Annak ellenére, hogy óva inti Putyint az atomfegyverek használatától, Kína a nyugati államokat teszi felelőssé a konfliktus eszkalálódásáért, amit az Ukrajnába áramló fegyverszállítások indokolnak. További aggályként kezeli az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió összefonódását a háborúval kapcsolatosan közösen meghozott politikai értéktételek, valamint gazdasági lépések fényében (Németh, 2023). A kínai kulcsszerep bizonyos értelmezések szerint abban rejlik, hogy a meggyengült Oroszország nem tudna szembeszállni Kínával, ennek megfelelően egy kínai részről történő határozottabb fellépés elősegíthetné a háború lezárását (Roach & Gros, 2022). Az is felmerült, hogy az orosz hibrid dezinformációs, manipulációs és megtévesztési műveletek „felnagyítják” a kínai álláspontot, ezáltal pedig a valóságnál támogatóbbnak tüntetik fel Kínát a közmédiában a Nyugat felé az orosz érdekeket illetően (Bachulska & Leonard, 2023).

Az ENSZ-ben tartott 2022. március 24-ei, az Ukrajna elleni agresszió humanitárius következményeivel és Oroszország elítélésével kapcsolatos szavazás eredménye szerint a tagállamok közül azzal mindössze 140 értett egyet, míg 5 állam elutasította, 38 további pedig tartózkodását fejezte ki. Az orosz agressziót nyíltan nem elítélő nemzetek között szerepelt Fehéroroszország, Észak-Korea, Pakisztán, Eritrea és Szíria, valamint tartózkodott az elítéléstől az egyre növekvő regionális és nemzetközi súllyal rendelkező BRICS együttműködés részét képező Kína, India és Dél-Afrika is (United Nations, 2022). A tartózkodó kisebb államok jellemzően szintén politikai vagy gazdasági kapcsolatot tartanak fent az ázsiai régióval, melyek jelentős szereplője Kína (Eszterhai, 2022). Az orosz agressziót nem elítélő, tartózkodó államok egyfajta ellenpólust képeznek, mely tovább növeli a regionális szintű együttműködésének súlyát a nemzetközi gazdaságban és a világpolitikában. Kína azonban egyaránt szembesült az ukrán válság negatív következményeivel, és annak ellenére, hogy ellenzi az Oroszországot érintő átfogó gazdasági szankciókat, szintén tett szankcionális lépéseket a háború kitörésének kezdete óta.

A konfliktus elején a kínai állami bankok megtiltották, hogy amerikai dollárban denominált akkreditívekkel finanszírozzák az Oroszországból származó importot. Az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIIB) és az Új Fejlesztési Bank (NDB) felfüggesztette az Oroszországgal és Fehéroroszországgal kapcsolatos tranzakcióit. Több kínai multinacionális vállalat (például Huawei,¹ Geely,

¹ A Huawei és az egyéb technológiai vállalatok ügye abból a szempontból is érdekes, hogy a 2014 óta folyamatosan fejlődő technológiai együttműködés egyik kulcsfontosságú tényezője a Huawei vállalat oroszországi 5G piaca történő belépése (Lo, 2022).

Lenovo) visszafogta vagy felfüggesztette az oroszországi tevékenységét. A kínai technológiai vállalatok gyors ütemben kezdtek kivonulni Oroszországból, a kisebb kereskedelmi vállalatokat pedig a rubel ingadozása riasztotta el. További példaként szolgál a Peking részéről kiszabott pótalkatrészek exportjának tilalma az orosz kereskedelmi légiflotta számára (Lo, 2022). Ezen felül Kína felajánlotta a humanitárius segítségnyújtást Ukrajna részére, valamint kijelentette, hogy támogatást nyújt a gazdaság háború utáni helyreállításához (Trush, 2022). Mindazonáltal a kínai oldalon több tényező, gazdasági-politikai reláció is szerepet játszik, melyek gyengítésében Kína nem érdekelt. Ezt az egyensúlyra törekvést magyarázza az Oroszországhoz fűződő stratégiai kapcsolata, a Nyugattal fennálló gazdasági megállapodásai, valamint az Amerikai Egyesült Államok hegemoniájának megtörésére irányuló tevékenysége is (Chang-Liao, 2023).

A kínai kormányzat olyan irányt próbál követni, amely megőrzi az Oroszországgal való partnerséget, ugyanakkor biztosítja Kína globális érdekeit is. Ezt az egyensúlyi helyzetet a háború elhúzódásával párhuzamban egyre inkább komplikáltabbá válik fenntartani, hiszen Kína nemzetközi gazdasági függősége is jelentős (Lo, 2022). A jelenlegi konfliktusok okozta globális megosztottság Kínát is egyfajta óvatosságra inti a nyílt politikai szerepvállalások és állásfoglalás terén. A látszólagos semlegesség kérdésének tényleges megítélésére ugyanakkor a jelenleg megfigyelhető politikai, diplomáciai és gazdasági lépések és érdekek együttes elemzése nyújthat választ.

3. Geopolitikai törekvések

Mind a kínai, mind a nyugati kutatók egyetértenek abban, hogy a globális változások a biztonsági és a gazdasági függőségek terén már jóval a jelenlegi orosz-ukrán konfliktus előtt elkezdődtek. Az azonban egyértelmű, hogy az egyéni érdekeket képviselő folyamatok a háború kezdete óta jelentősen felgyorsultak: az elmúlt években az országok világszerte befelé fordultak, hogy megvédjék gazdaságukat a külső sokkoknak való túlzott kitettségtől (Bachulska & Leonard, 2023). A nyugati blokk legmeghatározóbb szereplője az Amerikai Egyesült Államok a nyugati demokráciák támogatásával, míg az Euráziától Afrikáig terjedő régiók társadalmi az Ázsia-központú partnerségeket erősítik, jelentős számú fejlődő országot tömörítve. A megosztottság nem egyszerűen gazdasági érdekeken alapszik, a politikai, ideológiai, valamint intézményi háttér egyaránt számottevő szerepet játszik.

A cambridge-i egyetem egy 2022-es kutatása szerint a liberális demokráciákban élő személyek háromnegyedének negatív a Kínával, míg 87%-nak az Oroszországgal kapcsolatos megítélése. A világ többi részén élő személyek esetében ugyanakkor 70% a Kínát, valamint 66% az Oroszországot pozitívan megítélők aránya. A fejlődő országokban a megkérdezettek 62%-a pozitívan vélekedik Kíná-

ról, azonos szegmensben belül az Amerikai Egyesült Államok esetében ez az arány 61%. A tanulmány alapján a fejlődő országokban élők pozitív megítélésében jelentős szerepet játszik az „Egy övezet, Egy út kezdeményezés”,² mely infrastrukturális beruházás által érintett országokban élő 4,6 milliárd személy közel kétharmada pozitív véleményt fogalmazott meg Kínával kapcsolatban. Míg a nyugati államok Kínával kapcsolatos megítélése 2017-ben 42%-ban pozitív volt, addig 2022-re ez az arány 23%-ra esett vissza (Foa et al., 2022).

Egy másik, a Pew Research Center amerikai állampolgárok körében végzett felmérése során arra kérdezték rá, hogy egyéni megítélés alapján melyik állam jelenti a legnagyobb fenyegetést (gazdasági és nemzetbiztonsági tekintetben) az Amerikai Egyesült Államokra nézve. A válaszadók 50%-a Kínát jelölte meg, mindössze 17%-uk nevezte meg Oroszországot elsődleges fenyegetésként. A 2020 és 2023 közötti időszakban a Kínáról kedvezőtlen véleménnyel rendelkező amerikai állampolgárok aránya 79%-ról 83%-ra nőtt. A Kína és Oroszország közötti partnerséget a válaszadók 62%-a nagyon komoly kockázatnak tekinti az Amerikai Egyesült Államok számára (Lam & Silver, 2023; Kurlantzick, 2024). A legjelentősebb fenyegetésként Kínát megnevező válaszadók hozzávetőlegesen háromnegyede szerint az ország az USA nemzetbiztonságára (78%) és gazdaságára (73%) egyaránt számottevő veszélyt jelent (Lam & Silver, 2023). Ezzel szemben az Oroszországot megjelölő válaszadók 36%-a gondolta azt, hogy az ország elsősorban gazdasági fenyegetést jelent az Amerikai Egyesült Államokra nézve, míg 66% nemzetbiztonsági kockázatot lát az orosz szereplőben (Bala, 2023).

Mind az ENSZ-szavazás eredményei, mind a társadalmi körben végzett megítélésre vonatkozó kutatások azt mutatják, hogy a két „blokk” mostanra már szilárd alapokon nyugszik, mely kialakult szövetségeket nehéz megingatni, mindez pedig a nemzetközi rendet is jelentősen átalakította. A kínai-orosz kapcsolatok állandó monitorozása jelentős erőfeszítést igényel a Nyugat részéről, kifejezetten a jelenleg is fennálló konfliktusok tükrében.

Az együttműködésből fakadó lépések következményei, valamint a feltételezett ellenreakció is kiszámíthatatlanabbá vált, amit növekvő aggodalom kísér a Nyugat részéről, hiszen a relációk erősödése kiegyenlítheti az Amerikai Egyesült Államok nagyhatalmi erejét, mely az amerikai hegemonia végét jelentheti (Eszterhai, 2022). Az USA hegemon befolyásának csökkenését mind Kína, mind Oroszország a „nemzetközi kapcsolatok demokratizálódásának” (Bachulska & Leonard, 2023, p.6.) nevezi. A kijelentéssel kapcsolatban visszautalhatunk a 2022 februárjában

² Belt and Road Initiative (BRI): A kínai BRI-stratégia lényege egy globális gazdasági-infrastrukturális hálózat kiépítése, amely Kína és Eurázsia, Afrika, valamint részben Latin-Amerika országait kapcsolja össze. Egy átfogó geopolitikai stratégia, amellyel Kína összeköti a világ gazdaság kulcstérsegeit, erősíti saját központi szerepét, illetve melynek segítségével hosszú távú politikai befolyást épít ki a felsorolt térségekben.

tett közös nyilatkozatra, miszerint a két szereplő célja az együttműködéssel „egy még virágzóbb, stabilabb és igazságosabb világ” megteremtése. Az igazságosság kérdésköre jelen esetben kettős. Egyrészt a fejlett nyugati hatalmak, szervezetek és együttműködések (pl.: ENSZ, NATO) mind elutasítják a nemzetközi jogi alapelvek megsértését, a konfliktusok fegyverekkel történő rendezését, és növekvő fenyegetésként tekintenek az ázsiai és egyéb régiókat érintő szerveződésekre. Másrészt ugyanakkor a keleti oldalról racionálisnak tekinthetők az egyre erősödő nyugati hatalom ellensúlyozására tett törekvések (Bachulska & Leonard, 2023). „Valójában Kína még egy meggyengült Oroszországgal is sokkal erősebb, mint nélküle” (Eszterhai, 2022, p.60). E kijelentés tényét az Amerikai Egyesült Államok is kiemelt fenyegetésként kezeli. Az USA nyilatkozata alapján geopolitikai viszonylatban Kína jelenti a legjelentősebb fenyegetést (Lam & Silver, 2023), ennek érdekében az egyik legfőbb célját képezi Kína domináns nagyhatalommá válásának megakadályozása az Indo-csendes-óceáni térségben (Wei, 2022).

Egy kínai értelmiségiek körében végzett kutatás szerint az Amerikai Egyesült Államok hegemoniáját a kínai és orosz közös fellépés tudja gyengíteni. Adott nézőpontból szemlélve hajlamosak Ukrajnát figyelmen kívül hagyni, az orosz-ukrán konfliktusra pedig mindössze egy proxyháborúként tekinteni az USA és Kína közötti hatalmi játszmában (Bachulska & Leonard, 2023). Varga (2022) megfogalmazta, hogy a fegyveres konfliktus a nagyhatalmak részéről inkább egyfajta diplomáciai nyomásgyakorlásnak és rivalizálásnak tűnik, mint számukra értékelhető konkrét fenyegetésnek (Varga, 2022). A kínai politikának azonban azzal az eshetőséggel is számolnia kell, hogy egy esetleges orosz vereség a nemzetközi megítélésben is gyengítené Oroszországot, mely a kínai-orosz és egyéb regionális kapcsolatokra is negatív hatást gyakorolna, illetve Kína politikai súlyát is csökkentené. Az előbbi helyzetre vonatkozó forgatókönyvben Wei (2022) az Amerikai Egyesült Államok megerősödését vetítette előre, aminek indokaként szolgál, hogy Kína maradna az USA számára az egyetlen jelentős fenyegetés. Ez a forgatókönyv európai részről további elhidegülést, Japán oldalról Kína-ellenes politikát, Dél-Korea tekintetében pedig az USA irányába történő növekvő elköteleződést irányoz elő, mely jelenségek egy bipoláris rend kialakulásához vezetnének (Wei, 2022). Mindazonáltal a Kína gyengülésével ellentétes hipotézisek azt is taglalják, hogy az orosz nagyhatalmi státusz elvesztése során Kína egy továbbra is erős szövetséges mellett még jelentősebb geopolitikai dominanciára tehet szert.

A kínai nagyhatalmi szerep növekedése aszimmetriát, valamint Oroszország alárendeltségét eredményezné a kínai-orosz bilaterális kapcsolatokban, melyet Moszkva nem tekint előnyösnek (Garcia & Modlin, 2022). Az olyan kielezett helyzetekben, mint a jelenlegi konfliktuskörnyezet, óvatossá és feszültté válhatnak még a szövetséges nemzetek közötti lépések és válaszreakciók lehetőségei is, ennek érdekében mindkét fél az autonómiájának fenntartásában és a kizárólagos függőség elkerülésében érdekelt (Eszterhai, 2022). A nyugati hozzáállást és a nemzet-

közi szervezetek szerepvállalását szintén kritika érte a nemzetközi környezetben, többek között az ENSZ Alapokmányában foglalt békefenntartás sikertelensége, az Amerikai Egyesült Államokkal és a NATO-val szembeni politikai követelések be nem teljesülése miatt (Varga, 2022). A folyamatosan változó nemzetközi helyzet-hez történő eltérő hozzáállás pedig az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei között is egyre több feszültséget okoz (Eszterhai, 2022). Erre példaként szolgálhat Emmanuel Macron 2023. április 7-ei kínai látogatása során tett kijelentése, miszerint Európa érdekét képezi, hogy függetlenedjen az Amerikai Egyesült Államoktól (Csontos et al., 2023). A francia elnök a nemzetközi konfliktusok vonatkozásában távol tartaná Európát attól, hogy vakon kövesse az USA-t, és emiatt olyan válságoknak tegye ki magát, amiben nem kulcsszereplő. Különleges a tajvani helyzet, mely vonatkozásában például Franciaország is támogatja a status quo-t, ugyanakkor Európa biztonsági helyzetének megkérdőjelezhetősége mellett Macron kevésbé találná hitelesnek az Ázsiában történő beavatkozást. Serkentené továbbá az Európai Unió önállósodását a nemzetközi ügyekben, elkerülve azt, hogy az EU világnézetét és érdekeit Washington vagy Peking alakítsa, vagy a két nagyhatalom folyamatos versengése vezesse. Amellett, hogy Európa szintén fenntartásokkal kezeli a tisztességtelen kínai kereskedelmi gyakorlatokat, és aggodalommal töltik el az emberi jogok megsértését eredményező kínai intézkedések, az EU tart attól, hogy az Amerikai Egyesült Államokkal lépést tartva belemegy egy olyan Kínával történő nyílt konfliktusba, melyet az USA részéről leginkább a globális dominanciájának elvesztésétől való félelem indokol (Haddad, 2023). Ennek ellenére az EU kulcsszereplőként kiveszi a részét a Nyugat és Kína közötti gazdasági, stratégiai, biztonsági megközelítések közös kialakításában (Ambassade de France au Royaume-Uni, 2023). Az Amerikai Egyesült Államok nemzetközi szintén megjelenő cselekményeivel összhangban a kínai értelmiségiek körében végzett kutatásban az amerikai külpolitikát úgy írják le, mint ami „káoszt generál és világszerte elősegíti azt” (Bachulska & Leonard, 2023, p.3.). Az orosz-ukrán konfliktusban Bachulska és Leonard (2023) szerint az Amerikai Egyesült Államok kihasználja az EU energiatülszórását, ösztönzi az EU-USA közötti energiakereskedelem fellendítését, amivel Európát jelentős költségnövekedésnek teszi ki.

A nemzeti stratégia szerint Kína 2049-re tűzte ki a politikai, társadalmi, katonai és stratégiai szintet egyaránt érintő nemzeti megújulásra vonatkozó tervét. A kínai kormány a piac átszervezésénél sokkal komplexebb és komolyabb terveket határozott meg, melyek magukba foglalják a nemzeti hatalom kiterjesztését, a kormányzás átalakítását az aktuális nemzetközi rend felülvizsgálatának megfelelően és a nemzeti érdek támogatása érdekében. A stratégia átfogó célja a nemzetközi rendszer megreformálása. Az Amerikai Egyesült Államokat a tervek megvalósítását akadályozó szereplőként írja le, ami a Kínai Népköztársaság felemelkedésének megfékezését szolgálja. Ennek fényében Kína a továbbiakban olyan stratégiai partnerségek kialakításában érdekelt – a reputációs és gazdasági

költségek elkerülésével összhangban –, melyek szintén aggályként kezelik a túlzott amerikai dominanciát a nemzetközi rendben (pl.: Oroszország) (U.S. Department of Defense, 2023). Ennek megfelelően Kína szintén az amerikai-európai szövetség gyengítésében érdekelt, továbbá arra sarkallná az európai közösséget, hogy az amerikai érdekekkel kevésbé összehangoltan, független és önálló stratégiai kapcsolatot építsenek ki Moszkvával (Trush, 2022).

Moszkva és Peking provokációnak tekintik az Amerikai Egyesült Államok részéről az Ukrajnával és Tajvannal kapcsolatos határozatokat, nyílt állásfoglalásokat. Az érzékelhető fenyegetés növelésén, valamint a biztonság helyzetének kiszámíthatatlanságán keresztül pedig befolyásolják a stratégiai szövetségeseiket is (Eszterhai, 2022). Az ukrán konfliktus tapasztalataival összefüggésben a Kína és Tajvan között fennálló feszültséggel kapcsolatban számos előrejelzés, biztonsági értékelés olvasható. Az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség (CIA) információi szerint a kínai hadsereg 2027-re rendelkezni fog a megfelelő képességgel ahhoz, hogy megtámadja Tajvant (Martina & Brunnstrom, 2023).

Kína alapvetően elutasítja a Tajvan megtámadásával kapcsolatos kijelentéseket, azonban a nyugati nagyhatalmak geopolitikai lépései és reakciói feltételezhetően mind befolyásolják a kínai gondolkodást. A másik oldalt tekintve, Moszkva aktuális politikai lépései nagy valószínűséggel nem játszanak szerepet Kína Tajvannal kapcsolatos döntéseiben (Sacks, 2022).

Bachulska és Leonard (2023) előrejelzése szerint az Amerikai Egyesült Államok Tajvan számára biztosítaná a katonai eszközöket, mely tevékenységben Japán is kulcsszerepet vállalna. A Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd (Quad),³ valamint az AUKUS politikai és katonai súlyának megerősítése pedig képes lenne Peking erejének ellensúlyozására a régióban. A Kína politikai és gazdasági szerepnövekedése jelentette növekvő fenyegetéssel összhangban az USA, ha fennáll a lehetősége, hogy globális helyzete meginoghat, hajlamos a feszültség felerősítésére annak elkerülése érdekében. A nagyhatalmi szereplők közötti proxyháborúra hivatkozás az ukrainai háború vonatkozásában Tajvannal kapcsolatosan is helytállónak bizonyul. A sakk terminológiájával élve, a nagyhatalmak geopolitikai játszmájában Tajvanra mindössze egy „gyalog”-ként hivatkoznak (Bachulska & Leonard, 2023). A politikai kapcsolatok fenntartásában és a közös érdekek meghatározásában további kulcsfontosságú szerepet játszanak a már említett, fennálló regionális és több kontinenst érintő együttműködések, valamint a már kialakított és az alakulóban lévő gazdasági kapcsolatok.

³ Quadrilateral Security Dialogue

4. Egyéni nemzeti érdekek és a jelenlegi regionális együttműködések

Kína 2022. április 10-én jelentette be kezdeményezését egy nemzeti integrált piac létrehozására vonatkozóan, amelynek célja, hogy a kínai kormány nemzeti szinten irányítsa a termelési tényezők régiók közötti mozgását, mely hozzájárulhat a piac fragmentáltságának csökkentéséhez, az erőforrások hatékonyabb elosztásához, valamint a belföldi kereslet kedvezőbb kihasználásához. Ennek megfelelően a hazai, illetve a fejlődő országok piacaira támaszkodva, egy esetlegesen a Nyugat felé irányuló exporttilalom, vagy -korlátozás bevezetése nem döntené recesszióba a kínai gazdaságot, valamint az ellátási láncokat. Ehhez azonban hozzájárulna a kínai nagyhatalmi szerepkör komplex, több területen történő megjelenése és súlya, többek között a globális pénzügyi rendszerben betöltött szerepe, valamint a BRI (Belt and Road Initiative) stratégia kiterjesztésében rejlő lehetőségek is (Bo, 2023). Az „Egy övezet, Egy út” hatékony eszköze a nemzeti megújulási stratégiának a globális közlekedési és kereskedelmi kapcsolatok bővítésén keresztül az alternatív piacok és potenciális kapcsolatok kiaknázásához, valamint a gazdasági integráció periférián történő elmélyítéséhez. A tengerentúli biztonsági és fejlesztési érdekek a tengerentúli kapcsolatok erősítését, valamint a kínai jelenlét fokozását ösztönzik (U.S. Department of Defense, 2023). Azonban a kezdeményezésre negatívan hatott az orosz-ukrán háború, mely mind az európai-, mind az ukrán-kínai kapcsolatokat negatívan érintette. Az „Új Eurázsiai Szárazföldi Híd Gazdasági Folyosó”⁴ elnevezésű projekt a vasúti közlekedést köti össze Kína és Európa között Kazahsztánon, Oroszországon, illetve Fehéroroszországon keresztül, mely vasútútvonal használatát a szankciók jelentősen visszavetették (Bo, 2023). A kínai törekvések egyre inkább a globális jelentőségű problémákba történő beavatkozások irányába mutatnak, ami megmutatkozik a pénzügyi szubvenciókban, a rekonstrukciós folyamatokban, valamint a globális fejlesztési és biztonsági kezdeményezésekben való aktív részvételben.

4.1. Globális Fejlesztési Kezdeményezés (GDI)⁵

A GDI egy olyan kínai kultúrán alapuló, globálisan nyitott platformként funkcionál, mely az ENSZ rendszerén keresztüli együttműködésen felül olyan háromoldalú együttműködések is magába foglal, amelyben Kína közvetlenül vesz részt. A GDI továbbá szorgalmazza az egyes stratégiákkal – például az Afrikai Unió 2063 Agenda, a NEPAD.⁶ vagy az ENSZ 2030 Agenda – történő teljes összehangolását. A GDI célja a fejlesztési erőfeszítések konvergenciája az ENSZ, a G20, illetve olyan

⁴ New Eurasia Land Bridge Economic Corridor

⁵ Global Development Initiative

⁶ New Partnership for Africa's Development

Ázsia-fókuszú regionális szervezetek között, mint az APEC, BRICS, China-ASEAN (10+1), továbbá egyéb multilaterális együttműködések szintjén. A GDI-ben meghatározottak szerint a nemzetközi környezet olyan globális kihívások megoldásában érdekelt, melyek közös cselekvést igényelnek minden ország részéről (mint például a fenntarthatóság kérdése) (United Nations, 2025). Kína számos nemzetközi együttműködésben jelen van valamilyen formában, amely tagsági jogviszonyként, egyszerű résztvevő vagy megfigyelő státuszként is megvalósulhat. Ázsiai viszonylatban az ASEAN az egyik legmeghatározóbb szervezet, amelyben Kína ugyan nem rendelkezik tagsággal, mégis jelentős politikai és gazdasági hatást gyakorol rá. Emellett kiemelendő a BRICS+⁷ országok gazdasági együttműködése, továbbá a szintén globális szerepkörrel bíró G20 csoport is. Ezen felül Kína aktív szerepet vállal az ENSZ különböző szervezetei, a Világbank (World Bank), a Kereskedelmi Világszervezet (WTO), valamint a Nemzetközi Valutaalap (IMF) működésében is (Inotai & Juhász, 2016). Gazdasági tekintetben megemlíthető továbbá az ASEAN+3 (egyéb megnevezés: APT)⁸ szervezete (Asean Plus Three, 2025). A nemzetközi együttműködés fokozásában a nagyhatalmak is kölcsönösen érdekeltek, ugyanakkor az új regionális irányzatok érdekütközéseket eredményezhetnek, valamint megtörhetik a jelenleg fennálló hatalmi hierarchiát.

Az ázsiai országok egyre nagyobb befolyása jól érzékelhető a térség szervezeteinek megerősödésében is – erre jó példa a Sanghaji Együttműködési Szervezet⁹ (SCO), amelyre gyakran hivatkoznak „ázsiai NATO”-ként (Artner, 2016). A közös törekvések célja a régió stabilitásának és biztonságának megőrzése, valamint egy új, igazságosabb nemzetközi politikai és gazdasági rendszer kialakítása. Az együttműködés alapját a kölcsönös bizalom, az előnyök közös kiaknázása és a folyamatos párbeszéd képezi, miközben hangsúlyt fektetnek a kulturális sokféleség tiszteletére, és elősegítik a külpolitikai együttműködésből fakadó közös

⁷ A 2023-as johannesburgi csúcstalálkozón született meg a politikai döntés arról, hogy a BRICS új teljes jogú tagokat vesz fel. Ennek eredményeként 2024. január 1-jétől Egyiptom, Irán, Etiópia és az Egyesült Arab Emírségek csatlakoztak a korábban Brazíliából, Oroszországból, Indiából, Kínából és Dél-Afrikából álló gazdasági együttműködéshez (Jütten & Falkenberg, 2024). A szakirodalomban gyakran „BRICS+”-ként jelölt együttműködési keret egy nyitott, rugalmas struktúráként értelmezhető, amelyben megjelent a partnerország státusz, és amely nem rögzít felső korlátot a részvételre, ezáltal lehetővé téve a fokozatos és folyamatos bővítést. Az új BRICS+ együttműködési keret diskurzív és normatív célkitűzései között egy inkluzívabb és igazságosabb nemzetközi rend előmozdítása jelenik meg, amely intézményi és strukturális értelemben kíván ellensúlyt képezni a nyugati gazdasági és politikai hegemoniával szemben (Ross, 2024).

⁸ Az együttműködés elsősorban a kelet-ázsiai országok közötti kapcsolatokra fókuszál, melynek mozgatója az ASEAN. A partnerség egyre szélesebb körre terjed ki és mélyül, lefedve a politikát, biztonságot, kereskedelmet, beruházásokat, pénzügyeket, energiát és turizmust. Emellett kiterjed többek között az oktatás, egészségügy, környezetvédelem, kultúra, kutatás és technológia területeire is, mely témák vonatkozásában rendszeresen kerül sor csúcstalálkozókra és miniszteri szintű egyeztetésekre az érintett államok között. (Asean Plus Three, 2025).

⁹ Shanghai Cooperation Organisation

fejlődést (The Shanghai Cooperation Organisation, 2017). A szervezet erősödése hozzájárulhat az USA szilárdnak vélt pozícióinak megingásához, ellensúlyozásához, amelyet az már 2016-ban is kockázatként tartott számon (Artner, 2016).

Az ázsiai-központú együttműködések számottevően növelik a régió geopolitikai súlyát, annak ellenére, hogy több szervezet kizárólag gazdasági alapokon nyugszik.

4.2. Globális Biztonsági Kezdeményezés (GSI)¹⁰

Kína az általa közzétett Globális Biztonsági Kezdeményezésben hangsúlyozza az összes ország szuverenitásának és területi integritásának tiszteletben tartását, valamint kiemeli annak fontosságát, illetve az ENSZ Alapokmány céljainak és elveinek betartására ösztönöz. Felismeri az országok között meglévő nézeteltérések jelentőségét, illetve az ezekből következő jogos biztonsági aggályokat, melyek tekintetében a viták békés megoldását, párbeszédet és konzultációt javasol a biztonság nemzetközi szinten történő fenntartása érdekében. Az együttműködés prioritásainak meghatározásával összefüggésben Kína alapvetően az Új Békeprogram és az ENSZ által meghatározott irányvonalakat szorgalmazza, melyek magukban foglalják a konfliktusmegelőzés fokozására, a nagyhatalmak közötti koordináció és interakció előmozdítására és a „békés egymás mellett élés” ösztönzésére irányuló erőfeszítéseket. Kína elutasítja a nukleáris fegyverek használatát a konfliktusok során. Szorgalmazza továbbá a nemzetközi és regionális „hot spot”-okkal¹¹ kapcsolatos kérdések politikai rendezésének előmozdítását.

Kína a békefenntartásban, konfliktusok rendezésére irányuló és egyéb globális kérdéseket érintő törekvésekben (mint például a fenntarthatóság kérdése, az adatbiztonság és a mesterséges intelligencia használatának koordinálása, a terrorizmus elleni globális küzdelem, valamint az intézményesített megállapodások serkentése a transznacionális bűnözés visszaszorítására) elismeri, illetve ki is hangsúlyozza az ENSZ kulcsfontosságú koordinációs szerepét (Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China, 2023). A GSI-ben megfogalmazottak alapján elmondható, hogy Kína látszólag egyetért a békés rendezéssel, és szorgalmazná is a nemzetközi konfliktusok ilyen típusú megoldását. Ugyanakkor tekintettel az amerikai, valamint az európai kereskedelmi konfliktusokra, a tajvani képviselő létrehozása miatt Litvániával szemben hozott szankciókra, a tisztességtelen versenypolitikai gyakorlatokra, vagy akár az Amerikai Egyesült Államokkal folytatott technológiai versengésre, kínai részről sem magától értetődő a viták békés rendezésének gondolata. Ezen felül, ahogy már említésre került, Kína a nyugati vélemény szerint az

¹⁰ Global Security Initiative

¹¹ Egy olyan ország vagy régió, ahol veszélyes vagy bonyolult politikai helyzet áll fenn vagy robbanhat ki. Bármely olyan terület, ahol ismert veszély, összeesküvés, ellentét vagy instabilitás áll fenn.

orosz-ukrán konfliktus vonatkozásában sem tett eleget a „mediátor”-szerepnek. Mindeközben pedig az Amerikai Egyesült Államok is a legnagyobb fenyegetésnek és riválisának nevezte meg Kínát. Ennek megfelelően leginkább az látható, hogy ellentmondások a közös célként meghatározott narratívák és a gyakorlatban tett lépések mind politikai, mind gazdasági szempontból, mind pedig a biztonság kérdéskörében.

Az Ázsia felé történő fordulás nem kizárólag a politikai és gazdasági vonalon merült fel, a biztonsági kezdeményezésekben szintén egy ASEAN-központú regionális biztonsági együttműködés fejlesztését serkenténé. Ezen felül Kína a GSI-ben is kiemeli az Afrikai Unió fontosságát, mely területen a regionális konfliktusok megoldását, és ahhoz (további) pénzügyi támogatás nyújtását ösztönözné (Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China, 2023). A regionális szervezetek leginkább a nyugati szerveződések gazdasági és politikai kiterjedtségének ellensúlyozására törekuszenek, valamint a Nyugattal szembeni kitettség és gazdasági függőségek redukálásában érdekeltek. Ennek megfelelően a nagyhatalmi szereplők új alternatívákat keresve potenciális piacok felé nyitnak. Oroszország például Vietnám és India felé, mely utóbbi már az orosz külpolitikai doktrínában is súlyt kapott (Csontos et al., 2023).

Kína belső piaca jelentős fejlődésen ment át az elmúlt években, aminek köszönhetően csökkent a külső piacokkal szembeni kitettsége. Mindazonáltal a kínai vezetés továbbra is kulcsfontosságúnak tartja a nyugati gazdasági kapcsolatok fenntartását, hiszen az ország világgazdasági szerepe, kötődése jelentősebb, és azokhoz szorosabban is integrálódott, mint Oroszországgé (Eszterhai, 2022). Mindkét ország érdekelt az Európai Unió Egyesült Államoktól történő távolodásában, azonban míg Oroszország biztonsági fenyegetést lát az európai blokkban, Kína elsősorban kereskedelmi partnerként tekint Európára (Garcia & Modlin, 2022).

A kínai kormány is a saját gazdasági helyzetének javításában érdekelt, ezt magyarázzák az orosz-ukrán konfliktus során tett gazdasági vonatkozású lépései. A jelenleg fennálló orosz-kínai kapcsolatok tükrében Kínának nem érdeke a túl szoros politikai kapcsolat, sem függő viszony kialakítása Oroszországgal. Ennek megfelelően több megállapodás kizárólag gazdasági és diplomáciai érdekeket szolgál a két ország között (Bachulska & Leonard, 2023). A 2022. február 4-én aláírt kínai-orosz közös érdekekről szóló együttműködési megállapodás kiterjed az éghajlatváltozásra, a globális egészségügyre, gazdasági és kereskedelempolitikai lépésekre, valamint a regionális és geostratégiai ambíciók kezelésére vonatkozó kötelezettségvállalásokra. Ezzel egyidejűleg a két ország mind politikai, mind gazdasági tekintetben a Nyugat erős keleti ellenfelévé válik (Roach & Gros, 2022). A kínai-orosz diplomáciai együttműködés nyilvánvalóvá vált az elmúlt időszakban, ami egyaránt megmutatkozott az Iránnal, Észak-Koreával kapcsolatos ügyekben, valamint a Dél-Afrikát érintő kérdésekben (Goldstein, 2022). A nagyhatalmi

játszmákban különösen fontos területet képvisel az afrikai kontinens, amely szintén teret ad a kínai beruházásoknak (Garcia & Modlin, 2022).

Ezt magyarázza annak ténye, hogy az elmúlt két évtizedben Kína Afrika legnagyobb kétoldalú kereskedelmi partnere és hitelezője lett, a kereskedelmi forgalom 2023-ban elérte a 282 milliárd amerikai dollárt (Munyati, 2024). Az afrikai országok határozottan támogatják Kína nemzeti egységre irányuló törekvéseit, és többségük elismeri az „Egy Kína”-politikát. A parlamenti és politikai pártok közötti kapcsolatok, valamint a nemzetközi ügyekben folytatott rendszeres konzultációk és kölcsönös támogatás tovább erősítik a Kína és az afrikai államok közötti együttműködést (Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China, 2024). A két szereplő közötti kapcsolatokat a számos kihívás ellenére is sikerült fenntartani, amit az Amerikai Egyesült Államok is növekvő aggályokkal és fenntartásokkal kezel.¹² Az USA által megfogalmazott lehetséges fenyegetések között szerepel azon igen jelentősnek tekintett kockázat, hogy több területen elveszítheti regionális befolyását Afrikában. A stratégiai aggodalmak közé sorolták Kína túlzott térnyerését a régióban, amely magába foglalja más szereplők hozzáféréseinek korlátozását, a kikötők fölötti ellenőrzés átvételét egy esetleges konfliktus során, valamint a hírszerzési célú tevékenységek folytatását is (Cheatham et al., 2019).

Kína továbbra is jelentős szereplő marad Afrikában, különösen az infrastruktúra-fejlesztés, a biztonsági együttműködés és a politikai kapcsolatok terén. Azonban az afrikai országok nagyobb szerepet kívánnak vállalni saját érdekeik érvényesítésében. Céljuk, hogy kiegyensúlyozottabb és átláthatóbb partnerséget alakítsanak ki Kínával, amely jobban tükrözi saját fejlesztési prioritásait és gazdasági érdekeit (Nantulya, 2025).¹³

5. Gazdasági kapcsolatok

Nemzetközi környezetben – ahogy azt a fennálló folyamatos versengés is tükrözi – Kína legjelentősebb riválisa az Amerikai Egyesült Államok. A kínai gazdaság növekedése és hosszú távú stratégiája a globális gazdasági és pénzügyi rendszerbe történő integráción, valamint a kulcsfontosságú technológiákhoz való hozzáféréseken alapul, mely területek domináns szereplője az USA (Lo, 2022).

¹² A két fél közötti együttműködés egyik kiemelkedő példája a 2000 októberében Pekingben megrendezett Kína–Afrika Együttműködési Fórum miniszteri konferenciája, amely egy új típusú, hosszú távú és stabil stratégiai partnerség kialakítását célozta meg (Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China, 2024).

¹³ A hangsúly a piacokhoz való hozzáférés javításán, a kereskedelmi egyensúly megteremtésén és a hozzáadott érték növelésén van, különösen az iparosítás és a regionális értékláncok fejlesztése terén (Nantulya, 2025).

Tekintettel Kína 19,6%-os részesedésére a világ GDP-jéből¹⁴ (World Economics, 2025), a 2000 és 2022 közötti átlagos 8,3%-os éves GDP növekedési ütemre (2023-ban 5,2%) (World Bank Group, 2025), a regionális szabadkereskedelmi övezetekben és együttműködési formákban betöltött növekvő szerepére, valamint az „Egy övezet, Egy út”-kezdeményezés infrastrukturális beruházásaira, Kína indokoltan aggódik a prosperáló gazdasági helyzete megtartását illetően, mivel a jelenleg zajló konfliktusok eredményeként megjelenő negatív folyamatok (energia-, és élelmiszerárak emelkedése, a fogyasztásra, logisztikai, termelési és ellátási láncokra gyakorolt negatív hatások) jelentősen befolyásolhatják azt.¹⁵ A negatív hatások jellemzően Nyugat-, illetve Kelet-Európában éleződnek ki a legjelentősebb mértékben, mely területeken végbemenő beruházások ígéretes lehetőségeket biztosítanak a kínai fejlesztések további kiaknázáshoz (Trush, 2022).

Kína alapvetően a világ elsőszámú exportőre és a világ második legnagyobb importőre az Amerikai Egyesült Államok után. A kínai kereskedelem a 2024-es évet 7,06 billió jüan (nagyjából 1 billió USD) kereskedelmi többlettel zárta (export értéke: 25,45 billió RMB, import értéke: 18,39 billió RMB) (Zhou & Interesse, 2025).

Az elmúlt évtizedben Kína a nagyobb önellátás felé mozdult el, miközben növelte az exportjának versenyképességét a fejlett gazdaságok piacain. Kína kevesebb olyan árut importál, amelyet korábban a fejlett gazdaságok exportáltak, miközben exportja egyre inkább alkalmazkodik a fejlett gazdaságok importkeresletéhez. Ennek a változásnak a következtében fokozódik a verseny az olyan magas hozzáadott értékű ágazatokban, mint az autóipar és a gépipar, ami jelentősen befolyásolja a globális kereskedelem alakulását (Soyres et al., 2025).

2024-ben Kína továbbra is az Európai Unió harmadik¹⁶ legnagyobb exportpiaca (az EU-s áruexport 8,3%-a áramlott Kínába), valamint az elsődleges importpartnere maradt (a Kínából származó áruimport aránya 21,3%) (Eurostat, 2025a). Az alábbi táblázat azokkal az országokkal folytatott kereskedelemről származó eredményeket mutatja, melyekkel szemben Kína a 2024-es évben a legnagyobb kereskedelmi többletet, valamint hiányt generálta.

¹⁴ 2030-ra Kína az előrejelzések szerint 22,1%-kal fog hozzájárulni a globális GDP-hez.

¹⁵ 2024-ben jelentősen visszaestek a Kínába irányuló közvetlen külföldi befektetések (FDI), elérve egy harmincéves mélypontot. Ezt elsősorban a geopolitikai feszültségek és a kínai gazdaságpolitika körüli bizonytalanságok okozzák, melyek erősen rontják a befektetői bizalmat. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy több nyugati ország protekcionista intézkedések bevezetését fontolgatja, ami veszélyezteti Kína külkereskedelmét – különösen a külső keresletet, amely eddig a kínai gazdaság egyik fő hajtóereje volt. Mindezt súlyosbítja a világ gazdaság lassulása, amely tovább csökkentheti a kínai export iránti keresletet, ezzel közvetlenül fékezve a kínai gazdasági növekedést is (U.S. Department of State, 2025; Xinhua, 2025).

¹⁶ Az Egyesült Államok (20,6%), illetve az Egyesült Királyság (13,2%) után (Eurostat, 2025a).

**1. táblázat. Kína egyes országokkal folytatott kereskedelmi értékei
2024-ben (mrd USD)**

Legnagyobb kereskedelmi többlet	Értéke (mrd USD)	Legnagyobb kereskedelmi hiány	Értéke (mrd USD)
USA	359,7	Tajvan	142,6
Hong Kong	272,7	Ausztrália	70,5
India	102,5	Svájc	47,9
Hollandia	72,3	Brazília	44,3
Mexikó	71	Dél-Korea	35,4

Forrás: Workman (2025)

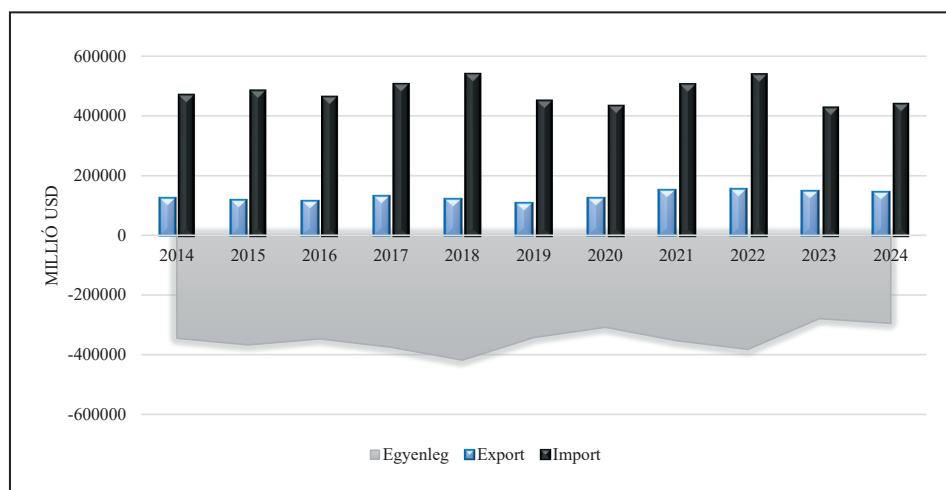
A statisztikák alapján az Amerikai Egyesült Államok tudhatja magáénak a legjelentősebb értékű kereskedelmi hiányt, ami 2024-ben 359 milliárd dollárt tett ki. Az előző évek statisztikáihoz képest Kína több partnerével folytatott kereskedelme is csökkenést mutatott (például Tajvannal, az Egyesült Államokkal, Dél-Koreával, Japánnal, Hollandiával). Ugyanakkor az elmúlt években Kína igazított az importja földrajzi szerkezetén és növelte az ázsiai országokkal (India, Vietnám, Malajzia) folytatott kereskedelmi volumenét (Workman, 2025). 2023-ban például 46,9%-kal nőtt az Oroszországba irányuló kínai export aránya az előző évhez képest (Richter, 2024).

Kína napjainkban Ázsia, Kelet-Európa, a Közel-Kelet, Óceánia, Dél-Amerika és Afrika számos országának legjelentősebb kereskedelmi partnere, meghatározó szerepet töltve be az említett régiók külkereskedelmében. Az áruforgalom regionális megoszlása alapján mind az import, mind az export tekintetében az ázsiai kontinens jelenti az elsőszámú piacot Kína számára, melyet mindkét esetben Európa követ. Az Amerikai Egyesült Államokkal szemben fennálló kereskedelmi aszimmetriát az 1. táblázat és az 1. ábra is jól szemléltetik.

5.1. Kína-USA kereskedelem

Az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi kapcsolatok az elmúlt években jelentős feszültségek forrásává váltak, melyeket az – 1. ábrán is látható – egyenlőtlen kereskedelmi trendek, a kölcsönös szankciók, kereskedelmi korlátozások és a jelenleg is megfigyelhető, egyre erősödő politikai rivalizálás táplálnak (Erdey & Tőkés, 2019).

**1. ábra. USA-Kína közötti kereskedelem alakulása
2014 és 2024 között (millió USD)**

Forrás: United States Census Bureau (2025)

Az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmet korlátozott ingadozás jellemzi. Habár a kereskedelmi hiány bizonyos mértékben mérséklődött a 2023-as évre, a 2024-es év eredményei alapján újra magasabb kereskedelmi deficitet tudhatott magáénak az Amerikai Egyesült Államok Kínával szemben, ami tovább erősíti a két ország közötti kereskedelmi aszimmetriát. A jelenlegi szankciók és intézkedések (export-, pénzügyi és befektetési korlátozások) eredményeként visszaesés várható a két ország kereskedelmi volumenében a 2025-ös évre vonatkozóan.

A 2018-as kereskedelmi háború tapasztalatai azt mutatták, hogy a két gazdasági nagyhatalom közötti rivalizálás nem kizárólag a két ország gazdaságát, hanem a globális gazdasági folyamatokat – beleértve az ellátási láncokat – is befolyásolják, továbbá a befektetői bizalmat is megingatják (International Monetary Fund, 2019; Zhou, 2023; Antras & Chor, 2021).¹⁷

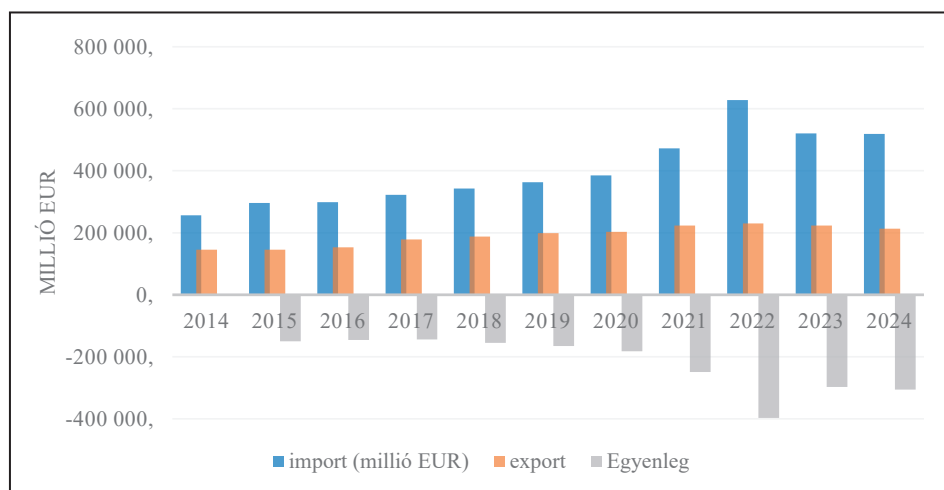
Az amerikai-kínai kereskedelmi konfliktus jelentős kockázatot jelent a globális gazdasági stabilitásra nézve (Erdey et al., 2019). Ennek eredményeként várhatóan nő az infláció, lassulhat a világgazdasági növekedés, és az egyes iparágak – különösen a technológiai ágazat – hosszú távú szerkezeti átalakulás elé néznek, ami Kína „Made in China 2025” stratégiájában is megjelenik (Sor, 2025; Stiglitz, 2025).

¹⁷ A kereskedelmi háború bizonytalanságot okozott, ami világszerte csökkentette az üzleti beruházásokat. Az IMF és a Világbank a konfliktus csúcspontján többször is lefelé módosította a globális növekedési előrejelzéseket. A világgereszkedelem volumene visszaesett, ami az exporttól függő országokat (pl.: Németország, Dél-Korea) sújtotta (International Monetary Fund, 2019).

5.2. EU-Kína kereskedelem

Az elmúlt időszakban az EU és Kína közötti politikai kapcsolatok is egyre komolyabb kihívásokkal szembesültek, melyhez nagymértékben hozzájárult Kína Oroszországgal kapcsolatos álláspontja, valamint az ázsiai piacok felé történő orientációja. A politikai kapcsolatok romlása a kereskedelmi relációkban is megjelent, ami az eddig is fennálló kereskedelmi hiány további növekedéséhez vezetett (Jochheim, 2023), melyet a 2. ábra szintén szemléltet.

**2. ábra. EU – Kína közötti kereskedelem alakulása
2014 és 2024 között (millió EUR)**

Forrás: Eurostat (2025c)

2024-ben az Európai Unió 213,3 milliárd euró értékben exportált árut Kínába, miközben 517,8 milliárd euró értékben importált onnan, ami 304,5 milliárd eurós kereskedelmi hiányt eredményezett az EU számára (Eurostat, 2025b). 2018-ról 2024-re az EU Kínával szembeni kereskedelmi hiánya 154,7 milliárd euróról 304,5 milliárd euróra nőtt, amit az EU importnövekedése, illetve a kereskedelmi feltételek romlása eredményezett (például az import drágulása). A fenti eredményekhez hozzájárult, hogy mindkét fél a saját gazdasági stabilitásának javítását tartotta szem előtt, valamint az EU azon intézkedései is, melyeket az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében hozott (Jochheim, 2023).

Brüsszel és Peking között a kereskedelmi kapcsolatok terén már egy évtizede is volt konfrontáció, melyből konszenzus hiányában végül Kína került ki győztesként. A jelenlegi helyzetben Kína geopolitikában tanúsított viselkedését még nagyobb aggodalom övezi az Európai Unióban. Amint az a 2012–2013-as nap-

energia-ipar körül kialakult kereskedelmi konfliktusban is nyilvánvalóvá vált, az EU gazdasági tekintetben túlságosan függ Kínától, ami a tisztességtelen verseny-politikai gyakorlatok alkalmazásával lehetővé tette az európai vállalkozások kiszorítását a területről. 2019-ben az EU partnerként, versenytársként és rendszer-szintű riválisként hivatkozott Kínára (Jochheim, 2023). A Kína irányába eltolódó kapcsolatok tükrében megjelenő aggodalmak miatt az EU célját képezi a Kínától történő gazdasági függetlenedés (ami jelen esetben megjelenik például a kínai elektromos járművek európai piacokon történő értékesítésének visszaszorítására tett törekvésekben), az európai gazdaság biztonságának megszilárdítása (Moens & Gijs, 2023). Az intézkedések magukba foglalják a külföldi befektetések átvilágítási mechanizmusát, a külföldi támogatásokról szóló rendeletet és a kényszerítés elleni eszközöket (Jochheim, 2023).

A gazdasági vita az EU és Kína közötti kapcsolatok érzékeny időszakában zajlik, kérdéseket vet fel a folyamatban lévő megállapodásokat érintően is. Például a 2020-ban kötött átfogó beruházási egyezmény¹⁸ jelenleg de facto be van fagyasztva a két fél között, amihez erőteljesen hozzájárul az aktuális politikai légkör, illetve a kölcsönös szankciók.¹⁹

Továbbá, az európai üzleti szereplők további aggályokat fogalmaztak meg a kínai piacra jutás lehetőségével, a határokon átívelő adatáramlással, az exportellenőrzésekkel, valamint a kínai üzleti környezet, illetve az ellátási láncok átláthatóságával, kiszámíthatóságával kapcsolatban (Jochheim, 2023) – ami nem mutatott kedvező irányú változást az elmúlt évek során sem.

5.3. Kínai-orosz kereskedelmi trendek

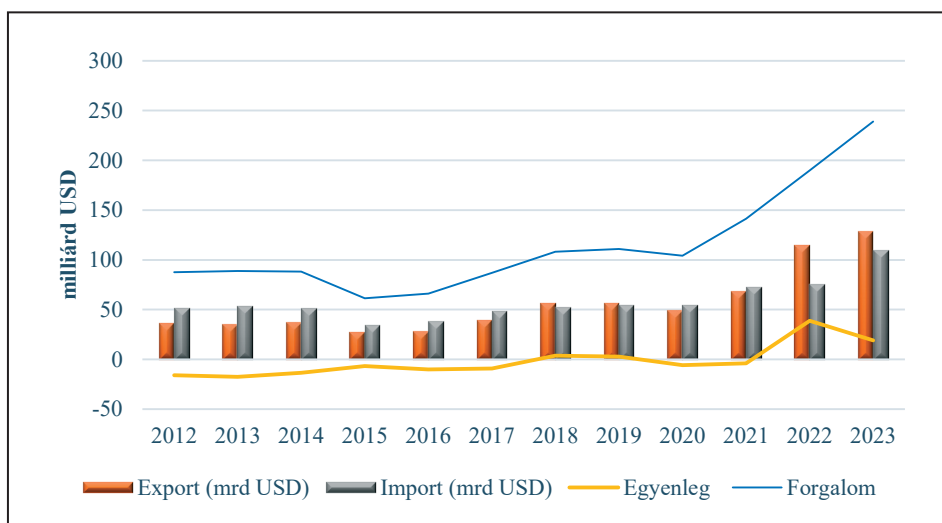
A Kína és Oroszország közötti kereskedelmi trendek a Nyugat számára aggasztó értékeket produkálnak 2022 óta, hiszen Oroszország számára Kína vált az elsődleges exportpiaccá, míg Oroszország Kína hetedik legnagyobb exportpartnerre.²⁰ A két ország közötti kereskedelem alakulását a 3. ábra szemlélteti.

¹⁸ Comprehensive Agreement on Investment (CAI)

¹⁹ 2021. március 22-én Kína szankciókat jelentett be 10 uniós személy és 4 szervezet – köztük az Európai Parlament és a Tanács Politikai és Biztonsági Bizottságának tagjai – ellen, amelyek álláspontja szerint „súlyosan sértik Kína szuverenitását és érdekeit, valamint dezinformációt terjesztenek”. Kína a szankciókat válasznak minősítette azokra az uniós szankciókra, melyeket ugyanazon a napon vetettek ki egy kínai szervezettel és személyekkel szemben, akiket emberi jogi visszaélésekkel vádolnak a kínai Hszincsiangban (Parry, 2021).

²⁰ Összehasonlításképpen: 2022-ben a tizenhatodik helyet foglalta el Oroszország, 2023-ban pedig már a nyolcadik helyet tudhatta magáénak Kína legnagyobb exportpartnerrei között (Du, 2023; The Observatory of Economic Complexity, 2024).

3. ábra. Oroszország Kínával folytatott árukereskedelmének alakulása 2012 és 2023 között (mrd USD)

Forrás: Melkadze (2024); Du (2023)

A vizsgált 11 évet tekintve a két ország közötti kereskedelmi forgalmat változó tendencia jellemezte.²¹ A kereskedelem egyenlege több év esetében is hiányt mutatott az orosz fél hátrányára, ugyanakkor a 2018-as és 2019-es évben javulás volt megfigyelhető Oroszország javára. Kiemelt jelentőséggel bírnak azonban a 2022-es év eredményei, ahol az orosz export jelentősen meghaladja a Kínából származó import értékét, ennek megfelelően Oroszország 38,8 milliárd dolláros többletre tett szert a Kínával folytatott kereskedeleméből. A két ország közötti kereskedelem az eddigi legmagasabb, összesen 190 milliárd dolláros forgalmat generált 2022-ben (Melkadze, 2024; Du, 2023), aminek számottevő részarányát az orosz energiaexport (ásványok, tüzelőanyagok, olaj) (Trading Economics, 2024a), valamint a kínai gépek, atomreaktorok, elektromos berendezések, elektronikai- és közlekedési eszközök orosz felvásárlása alkotja (Trading Economics, 2024b). A 2023-as év további növekedést generált a két ország közötti kereskedelmi forgalomban (239 milliárd USD), amely meghaladta az orosz várakozásokat is (200 milliárd USD forgalom). A 2024-es év pedig közel azonos eredményeket produkált (237 milliárd USD)²² (Konstantinovskiy, 2025). Kína nemzetközi viszony-

²¹ 2021-ben a két ország közötti bilaterális kereskedelem 141 milliárd dolláros forgalmat produkált, melynek – 2014 óta – növekvő hányadát alkotják a fegyverszállítások (Lo, 2022).

²² Kína Oroszországba irányuló exportja 2024-ben júanban számolva 5,0%-kal nőtt az előző évhez képest, ami mérséklődést mutat a 2023-as növekedéshez képest. Az Oroszországból érkező import 1%-kal emelkedett 2024-ben, szemben a 2023-as 18,6%-os bővüléssel (Konstantinovskiy, 2025).

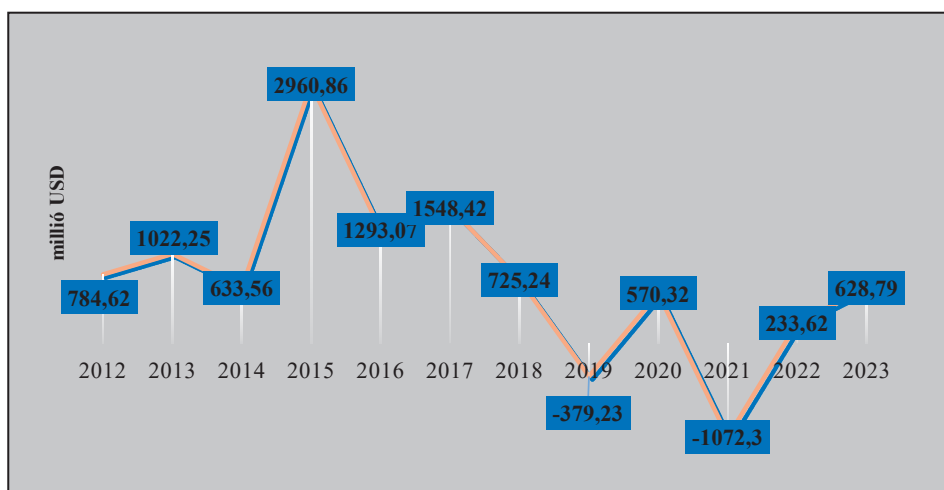
latban a legnagyobb olajimportőrként funkcionál, ennek megfelelően kedvező felvevőpiacként funkcionál a nyersanyagexporthoz. Az olaj körülbelül 70%-a, míg a gáz hozzávetőlegesen 40%-a importból származik (Bo, 2023). Oroszország körülbelül napi 2 millió hordó olajat exportál Kínába, ami a teljes kőolajexportjának több, mint egyharmadát alkotja. Az exportált mennyiség a jövőben tovább nőhet a Szibéria Ereje 2 földgázvezeték Kínába történő kiépítésének megvalósulásával (Woo, 2023).²³ A közép-ázsiai gázvezeték Kína gázfogyasztásának mintegy 20%-át lenne képes fedezni (Garcia & Modlin, 2022). Az orosz és kínai felek 2014-ben egy 30 évre szóló, 400 milliárd dolláros gázmegállapodást kötöttek (mely javította Oroszország gazdasági helyzetét az akkori nyugati szankciókkal szemben). A nyersanyagokról szóló megállapodások egyfajta biztosítékot jelentenek Kínának, az orosz piacban pedig számottevő fegyverreladási potenciál rejlik (Goldstein, 2022). Kínának szüksége van orosz fegyverekre hadserege modernizálásához, valamint nyersanyagokra a gazdasági növekedéshez (Sahakyan, 2023), míg Kína technológiát, tőkét és piacot nyújt Oroszország számára (Eszterhai, 2022). A stratégiai partnerség fontossága ellenére azonban a gazdaság terén jelentkező aszimmetriák mind a kereskedelmi eredményekben, mind a kapacitásokban megjelennek Oroszország és Kína között. A kapacitásokat tekintve, vásárlóerő-paritáson számítva a kínai gazdaság hatszorosát teszi ki Oroszországnak, az olló pedig egyre inkább nyílik a két szereplő között (Rao, 2024). Az orosz gazdasági kapcsolatok terén Kína törekszik a beszállítói források diverzifikálására a nyersanyagok iránti túlzott kiszolgáltatottság elkerülése érdekében (Eszterhai, 2022).

A beruházásokat tekintve, a Kínából Oroszországba áramló közvetlen külföldi beruházások (FDI) változó trendet követnek, amit a 4. ábra is szemléltet.

A 2014-es évet követően a nyugati szankciók korlátozták Oroszország hozzáférését a nyugati tőkéhez és befektetésekhez. Ez arra késztette Oroszországot, hogy kelet felé forduljon, és erősítse a Kínával való kapcsolatokat. A Kínából Oroszországba irányuló közvetlen külföldi tőkebefektetések értéke ingadozott az évek során. A geopolitikai változások idején megugrottak, a gazdasági bizonytalanság idején pedig visszaesést mutattak. A kiugró évek mögött gyakran nagy volumenű infrastrukturális vagy energetikai projektek állnak (például gázvezetékek vagy vasútfejlesztések). Ezek jellemzően nem folyamatos nagy, hanem célzott, időszakos – saját érdekeken alapuló – beruházások, ezért a következő év eredményei gyakran visszaesést produkáltak. 2022-ben és 2023-ban – a korábbi kiugró ered-

²³ A Szibéria Ereje 2-projektet jelenleg számottevő bizonytalanság és nézeteltérés (a gáz ára, vállalt vásárlási mennyiség) övezi. Oroszország európai gázexportjának csökkenése Kínának jelentős alkupozíciót biztosít, az országnak azonban más gázbeszerzési lehetőségei is vannak. Bár mindkét országnak stratégiai érdeke fűződik a projekthez, a jelenlegi helyzetben a megvalósulása bizonytalan, és a korábban tervezett 2030-as indulás is valószínűtlennek tűnik (Interfax, 2025).

**4. ábra. Kínából Oroszországba áramló éves FDI értéke
(2012–2023) (millió USD)**

Forrás: Textor (2025)

ményekhez képest – szerény fellendülés következett be (628,79 millió dollár), ami a kínai vállalatok megnövekedett kockázatvállalási hajlandóságát, valamint stratégiai pozicionálását is tükrözte, ellensúlyozva a nyugati szankciók hatását (Textor, 2025).

A hosszú távú tendencia növekvő stratégiai és kölcsönös gazdasági függőséget jelez. Az Oroszország ellen bevezetett nyugati szankciókat követően Peking tovább növelte befolyását és az orosz erőforrásokhoz való hozzáférés-igényét, mely folyamat új körülmények közötti felgyorsulása vetíthető előre még abban az esetben is, ha egyes kínai vállalatok számára ez negatívumként csapódik le a nyugati piacokon (Goldstein, 2022). Továbbá, Oroszország stratégiai szerepet játszik a BRI-ben, amely növeli az országba érkező kínai befektetéseket. Moszkva azonban szintén igyekszik elkerülni a túlzott függőség és kiszolgáltatottság kialakulását, ami megmutatkozik a kínai befektetések stratégiai fontosságú területeken történő korlátozásában. Ezen felül az infrastrukturális fejlesztések esetében is diversifikált beszállítói hálózatot tart fenn. Az aszimmetrikus gazdasági kapcsolatok ellenére a kínai-orosz partnerség kiemelt fontossággal bír mind Peking, mind Moszkva számára. Kína és Oroszország eltérő gazdasági fejlettséggel rendelkeznek, a fejlődési pályájuk is jelentős különbségeket mutat, ennek megfelelően egyre inkább egyfajta visszaesés érzékelhető a kölcsönösség terén. A reláció egyenlőtlenebbé és diszfunkcionálisabbá válása olyan korlátokat jelenthet a jövőben, mely által a kapcsolat terhessé válhat a fejlettebb fél számára. Azonban a politikai érdek továbbra is a kapcsolatok fenntartását szorgalmazza.

A nyugati aggodalmakat tovább fokozhatják a Kína Oroszországgal történő együttműködésének hatékonyabb kiaknázására tett javaslatok. Ezek között említhető a saját együttműködési keret kialakítása, mely gazdaságilag biztonságos és független a szankcióktól mindkét ország számára. Ehhez kapcsolódóan felmerült annak lehetősége, hogy kizárólag az Oroszországgal folytatott kereskedelem pénzügyi tranzakcióinak lebonyolítására létrehozzanak olyan kisebb bankokat, melyek teljesen függetlenek a nyugati pénzügyi rendszertől. Az elképzelés szerint a jüan nemzetközivé válása egy olyan biztonsági pillért jelenthet Kína számára, amely hosszabb távon lenne képes biztosítani Kína pénzügyi biztonságát, és megvédené a kínai gazdaságot abban az esetben, ha a SWIFT globális fizetési rendszerből – Oroszországhoz hasonlóan – kizárásra kerülne (Bachulska & Leonard, 2023).

Előbbi elképzeléssel kapcsolatban kritikaként meg kell azonban említeni: a pénzügyi függetlenségre irányuló elképzelés minden bizonnyal kudarcot vallana, hiszen a kínai gazdaság nem lenne képes prosperáló eredményeket felmutatni a kizárólagosan ázsiai piacokkal, hiszen még mindig számottevő mértékben támaszkodik a nyugati, legfőképp az európai és az észak-amerikai kereskedelmi kapcsolatokra.

Ugyanakkor egyre inkább elterjedtebbé vált az úgynevezett „jüanizálódási” folyamat. A kínai jüan gyorsan teret nyert az orosz külkereskedelmi és pénzügyi tranzakciók során, amit főként a 2022-es nyugati szankciók eredményeztek. A jüanban történő elszámolások aránya 0,4%-ról 35,8%-ra nőtt, a Moszkvai Tőzsdén a jüanban denominált tranzakciók aránya 99%-ra emelkedett. A rubel magas kamataival szemben a jüan olcsóbb finanszírozást kínál, ami növeli a keresletét.²⁴ Ugyanakkor ez a folyamat a likviditási problémák mellett tovább növeli a Kínától való függőséget, ami hosszú távon kedvezőtlen hatásokat eredményezhet Oroszország számára (Jayaprakash, 2025). Mindazonáltal, kínai oldalról elemezve, az Ukrajnában zajló háború további lendületet biztosított Kína külföldi partnereitől származó túlzott függőségének csökkentésére tett törekvéseihez, a külső sokkhatásoknak történő kitettség visszaszorításához. Habár az önállóságra törekvés már jóval a konfliktus előtt elkezdődött, a kínai fél jelenlegi viselkedése azt mutatja, hogy látszólag gyorsabb ütemben próbál felkészülni az orosz és az egyéb, a Nyugat részéről aggályokba ütköző regionális együttműködések, a nyugati szemlélettel ellentétes politikai és gazdasági reakciók (például fegyverszállítások) következményeként potenciálisan megjelenő további szankciókra (Bachulska & Leonard, 2023).

Hszi Csin-ping 2023 márciusban a nyugati országokat – az Amerikai Egyesült Államok vezetésével – tette felelőssé az „elszigetelődésért, elnyomás gyakorlásáért, ami súlyos kihívások elé állítja az ország fejlődését” (U.S. Department of Defense,

²⁴ Bár Oroszország más valutákat is használ, mint például a kazah tenge, az indiai rúpia vagy az Egyesült Arab Emírségek dirhamja, ezek szerepe marginális marad a jüanhoz képest.

2023). Az Amerikai Egyesült Államoknak meg kell küzdenie Kína szuperhatalommá válásával, ami – biztonsági szemszögből – az orosz féllel együttműködve a világ legnagyobb nukleáris elrettentő erejével rendelkezik. A megközelítőleg 18,79 billió USD²⁵ (2024) értékű kínai gazdaságot (USA: 29,2 billió USD) vezető Hszi Csin-pingnek egyensúlyt kell teremtenie a nemzeti érdekeket is szolgáló Oroszországhoz, valamint a világ legnagyobb gazdaságát képviselő és legerősebb katonai hatalmával rendelkező Amerikai Egyesült Államokhoz fűződő kínai kapcsolatokat illetően (USAFacts, 2025; National Bureau of Statistics of China, 2025).

6. Összegzés, következtetések

Jelenleg a globális szövetségek átrendeződése figyelhető meg, ahol a gazdasági összehangolódás elősegíti a szélesebb körű politikai és katonai partnerségek kialakulását. Miközben Euráziában csökken a nyugati befolyás, Kína a térség egyik legmeghatározóbb szereplőjévé válik. Kína Oroszországgal való fokozódó együttműködése számos nemzetközi következményt vonhat maga után. A két ország közötti viszony elmélyülése nemcsak a globális geopolitikai egyensúlyt változtathatja meg, hanem negatív reakciókat is kiválthat más államok vagy régiók részéről, ami Kína részleges nemzetközi elszigetelődéséhez vezethet. Továbbá, fennáll a veszélye annak is, hogy Kína közvetett módon részesévé válik Oroszország külpolitikai konfliktusainak, ami kedvezőtlen hatással lehet Peking nemzetközi megítélésére és diplomáciai mozgásterére. Kína hozzáállása az orosz–ukrán konfliktushoz nem tekinthető teljesen semlegesnek, ugyanakkor politikája árnyalt és stratégiaileg megalapozott. Kína igyekszik megőrizni hagyományos diplomáciai irányvonalát, amely a nemzetközi jog tiszteletben tartására és a konfliktusok békés rendezésére helyezi a hangsúlyt, ezért elkötelezett a párbeszéd és a tárgyalásos megoldások előmozdítása mellett. A két háborús féllel fennálló gazdasági kapcsolatok szintén mérsékelt hatással vannak Kína álláspontjára, mivel a konfliktus gazdasági következményei – például kereskedelmi zavarok vagy az energiaszállítás bizonytalansága – közvetlenül érinthetik Kína érdekeit. Peking több, egymással összefüggő tényezőt mérlegel döntései során, ideértve a geopolitikai stabilitást, a gazdasági érdekeket, az energiabiztonságot, valamint a nemzetközi megítélés alakulását. Oroszország Kína egyik legfontosabb energiaszállítója, különösen olaj és földgáz tekintetében, ami jelentős mértékben befolyásolja Kína gazdasági növekedését és energiaellátásának biztonságát. Ugyanakkor Oroszország arra törekszik, hogy diverzifikálja befektetési forrásait, csökkentve ezzel a nyugati tőkéttől való függőségét, aminek egyik fontos eleme a kínai-orosz gazdasági kapcsolatok megerősítése. Ez viszont erőteljesebb kölcsönös függőséget eredményez az infrastruktúra, az

²⁵ 2025. június 16-ai árfolyamon számolva.

energia és a kereskedelem terén. Ennek vonatkozásában felmerül a Kínával szembeni túlzott kiszolgáltatottsággal kapcsolatos aggály, ami lehetőséget biztosítana Pekingnek az Oroszország feletti jelentősebb befolyás eléréséhez. A Kínától való függés korlátozhatja Oroszország politikai rugalmasságát a jövőben, valamint gazdasági egyensúlytalanságokhoz vezethet. A beruházások az erőforrás-kitermelés irányába tolódhatnak el, ami akadályozhatja a diverzifikációt. Geopolitikai szempontból Peking számára kiemelten fontos a nagyhatalmi egyensúly fenntartása, ezért igyekszik kerülni az olyan lépéseket, melyek fokozott konfrontációhoz vezethetnek más globális szereplőkkel, különösen a nyugati országokkal. Bár Peking a semlegesség látszatát próbálja fenntartani, gazdasági nagyhatalomként ténylegesen aktív és tudatos szereplője a nemzetközi folyamatoknak. A nemzeti érdekei pedig egyre inkább az önállóság kiépítésében, valamint a Nyugattól történő függőség csökkentésében rejlenek.

Kína keleti irányú terjeszkedése többdimenziós folyamatként értelmezhető, amely geopolitikai, gazdasági, infrastrukturális és technológiai szinten is megnyilvánul. A térségben betöltött szerepének erősítése érdekében Peking szorosabbra fűzi együttműködését a kelet-ázsiai országokkal, különösen az ASEAN tagállamokkal. Az infrastrukturális fejlesztések – elsősorban az „Egy övezet, Egy út” kezdeményezés keretében – kiterjednek Ázsiára, Európára és Afrikára, megerősítve Kína globális gazdasági jelenlétét és politikai befolyását. Emellett tekintettel arra a tényre, hogy az USA – valamint Európa – importja jelen állapot szerint még mindig jelentős mértékben támaszkodik a kínai gazdaságra, a kölcsönös függőség okozta korlátok továbbra is fennállnak. Ennek megfelelően a nyugati szereplőknek is érdekük fűződik a kapcsolatok fenntartásához, illetve a jelenlegi gazdasági konfliktusok mérsékléséhez. Ugyanakkor a jelenleg az USA és Kína között fennálló gazdasági és politikai feszültségek nem a kapcsolat rendezésének irányába mutatnak, amely konfliktus közvetlen szereplőjévé válik Európa is, tekintettel a két nagyhatalommal fennálló függőségére.

Az USA és Kína közötti gazdasági és politikai konfliktusok háttérben mélyebb, rendszerszintű versengés áll. A konfliktusok gyökerei nem kizárólag az eltérő gazdasági és politikai struktúrából adódnak, hanem hogy mindkét ország igyekszik meghatározni a jövő globális rendjét. Azonban a kölcsönös világpiaci és geopolitikai függőségek komoly ösztönzést jelentenek a kapcsolatok stabilizálásához. Ennek lehetséges lépései:

- EU különutas diplomácia: Európa közvetítő szerepkörrel történő felruházása. Az EU gyakran hangoztatja a „stratégiai autonómia” elvét, ami azt jelenti, hogy nem automatikusan igazodik sem az USA, sem Kína álláspontjához.²⁶ Azonban az EU és az USA között fennálló gazdasági feszültségek mellett ennek hatékonysága alacsonynak tekinthető.
- Guardrail diplomacy:²⁷ a konfliktusok kontroll alatt tartására szolgáló védőkorlátok kialakítása.
 - Például a hivatalos kommunikációs csatornák nyitva tartása még akkor is, ha a felek alapvetően ellentétes pozíciókat képviselnek.
 - Gazdasági munkacsoport működtetése:²⁸ ez nem oldja meg a technológiai háborút vagy a vámháborút, de segít kezelni a kölcsönös gazdasági függőségekből fakadó kockázatokat.
- Gazdasági „decoupling”: a gazdasági függetlenedési folyamatok jelenleg is zajlanak, valamint valószínűsíthetően ebbe az irányba mutatnak. Azonban a magas kölcsönös függőség miatt a kapcsolatok teljes „elvághása” nem lehetséges. A mérsékelt szintű függetlenedés is hosszú távú folyamat.
- Közvetítő platformok (G20, IMF, WTO) szerepének erősítése: kereskedelmi feszültségek enyhítése a nemzetközi szervezetek aktív részvételével.

A politikai kapcsolatok terén valószínű a status quo fenntartása, amit időszakos eszkalációk és enyhülések váltanak. A két nagyhatalom között fennálló verseny továbbra is fennmarad (technológiai „blokkosodás”, új szövetségek kialakítása), amelyben a befolyási övezetek erőteljesebb befolyása, stabilizálása lesz a cél. Hosszú távon fennáll egy új, többpólusú világrend kialakulásának valószínűsége, ahol az Amerikai Egyesült Államok és Kína mellett más országok is erőteljesebb politikai befolyást szereznek.

²⁶ Emmanuel Macron elnök többször hangoztatta, hogy Európának saját Kína-stratégiát kell kialakítania, amely nem az amerikai célokhoz igazodik.

²⁷ A guardrail diplomacy olyan diplomáciai megközelítés, melynek célja a konfliktusok eszkalációjának megelőzése, még akkor is, ha a felek között továbbra is fennáll az éles versengés vagy feszültség. Ezek a diplomáciai eszközök, mechanizmusok és kommunikációs csatornák megakadályozzák, hogy a konfliktusok katonai konfrontációba lépjenek át.

²⁸ Létező munkacsoportok az Egyesült Államok és Kína között: Economic Working Group (EWG), Financial Working Group (FWG).

Irodalomjegyzék

- Ambassade de France au Royaume-Uni (2023). President Macron pays State visit to China. <https://uk.ambafrance.org/President-Macron-pays-State-visit-to-China> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Antras, P. & Chor, D. (2021). Global Value Chains. NBER Working Paper No. w28549, Tuck School of Business Working Paper No. 3804547
- Artner, A. (2016). *Tőke, munka és válság a globalizáció korában*. Budapest: Akadémiai Kiadó. ISBN 978 963 05 9797 5
- Asean Plus Three (2025). About APT. <https://aseanplusthree.asean.org/about-apt/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Bachulska, A. & Leonard, M. (2023). *China and Ukraine: The Chinese debate about Russia's war and its meaning for the world*. European Council on Foreign Relations. <http://www.jstor.org/stable/resrep52064> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Bala, S. (2023). Half of Americans polled see China as the biggest threat to the U.S., says Pew Research. CNBC, Július 27. <https://www.cnbc.com/2023/07/27/pew-research-50percent-of-americans-view-china-as-top-threat-to-the-us.html> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Bo, H. (2023). Implications of the Ukraine war for China: can China survive secondary sanctions? *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 21(2), 311–322. <https://doi.org/10.1080/14765284.2022.2136933>
- Chang-Liao, N. (2023). The limits of strategic partnerships: Implications for China's role in the Russia-Ukraine war. *Contemporary Security Policy*, 44(2), 226–247. <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2174702>
- Cheatham, A., Chiang, C. & Devermont, J. (2019). Assessing the Risks of the Chinese Investments in Sub-Saharan African Ports. *Center for strategic & international studies*, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs_public/publication/190604_AfricaPorts.pdf
- Csontos, T., Póta, K. & Trautmann (2023). 2023: a háború a fő kérdés : Interjú dr. Jeszenszky Gézával, egyetemi tanárral, korábbi külügyminiszterrel. *Köz-gazdaság*, 18(2), 3-13. <https://doi.org/10.14267/retp2023.02.01>
- Du, T. (2023). Visualizing All of China's Trade Partners. *Visual Capitalist*, <https://www.visualcapitalist.com/cp/china-trade-partners/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Erdey, L., Fenyves, V., Márkus, Á. & Tőkés, T. (2019): China Does Not Want a Trade War – The Case for Rare Earth Elements. *Polgári Szemle*, 15(4–6.) 281–295., DOI: 10.24307/psz.2019.1218
- Erdey, L., Tőkés, T. (2019). Pop-kereskedelempolitika – Az Egyesült Államok kereskedelempolitikájának aktualitásai. *International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS)*. 4(3), 210-221. <https://doi.org/10.21791/IJEMS.2019.3.20>.
- Eszterhai, V. (2022). Az orosz–kínai tengely az ukrajnai háború tükrében. *Külügyi Szemle*, 21(2), 43–66. https://doi.org/10.47707/kulugyi_szemle.2022.2.2

- Eurostat (2025a). China-EU - international trade in goods statistics. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=China-EU_-_international_trade_in_goods_statistics (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Eurostat (2025b). Slight decline in imports and exports from China in 2024. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250304-1> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Eurostat (2025c): EU27 (from 2020) trade by SITC product group. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ext_st_eu27_2020sitc__custom_15496519/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=ca1fbf4d-3bef-4ebe-8527-3a5c610613b1 (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Foa, R. S., Mollat, M., Isha, H., Romero-Vidal, X., Evans, D. & Klassen, J. A. (2022). *A World Divided: Russia, China and the West*. Cambridge, United Kingdom: Bennett Institute for Public Policy <https://www.bennettinstitute.cam.ac.uk/publications/a-world-divided/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Garcia, Z., & Modlin, K. D. (2022). Sino-Russian relations and the war in Ukraine. *The US Army War College Quarterly Parameters*, 52(3). <https://doi.org/10.55540/0031-1723.3165>
- Goldstein, L. (2022). China-Russia Relations in the Wake of the War in Ukraine. *Global Asia*, 17(1), 78-83. https://www.globalasia.org/v17no1/feature/china-russia-relations-in-the-wake-of-the-war-in-ukraine_yle-goldstein (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Haddad, B. (2023). Macron Said Out Loud What Europeans Really Think About China. *Foreign Policy* https://foreignpolicy.com/2023/04/14/france-china-taiwan-macron-visit-europe-strategic-autonomy-trade/#cookie_message_anchor (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Inotai A., & Juhász, O. (2016). *Kína és a válság*. Budapest: Akadémiai Kiadó. ISBN 978 963 05 9770 8
- Interfax (2025). Easier for Russia and China to agree on Power of Siberia 2, since first pipeline already exists - Chinese ambassador. <https://interfax.com/newsroom/top-stories/110977/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- International Monetary Fund (2019). *World Economic Outlook, October 2019 Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Jayaprakash, R. S. (2025). *A Decadal Review of Russia-China Economic Relations*. ORF Occasional Paper No. 462, Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/research/a-decadal-review-of-russia-china-economic-relations> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Jochheim, U. (2023). EU-China trade relations. European Parliamentary Research Service, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/753952/EPRS_ATA\(2023\)753952_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/753952/EPRS_ATA(2023)753952_EN.pdf) (letöltve: 2025. 06. 15.)

- Jütten, M. & Falkenberg, D. (2024). Expansion of BRICS: A quest for greater global influence? https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760368/EPRS_BRI%282024%29760368_EN.pdf (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Konstantinovskiy, A. (2025). China-Russia Relations: January 2025. *Council on Foreign Relations*, <https://www.cfr.org/article/china-russia-relations-january-2025> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Kurlantzick, J. (2024). China's Public Image Actually Getting Worse. *Council on Foreign Relations*, <https://www.cfr.org/blog/chinas-public-image-actually-getting-worse> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Lam, N. & Silver, L. (2023). Americans name China as the country posing the greatest threat to the U.S. *Pew Research Center*, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/07/27/americans-name-china-as-the-country-posing-the-greatest-threat-to-the-us/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Lo, B. (2022). Turning point? Putin, Xi, and the Russian invasion of Ukraine. The Lowy Institute for International Policy, <https://apo.org.au/node/317995> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Martina, M. & Brunnstrom, D. (2023). CIA chief warns against underestimating Xi's ambitions toward Taiwan. *Reuters* <https://www.reuters.com/world/cia-chief-says-chinas-xi-little-sobered-by-ukraine-war-2023-02-02/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Melkadze, A. (2024). Value of Russian trade in goods (export, import, and trade balance) with China from 2007 to 2021. *Statista*, <https://www.statista.com/statistics/1003171/russia-value-of-trade-in-goods-with-china/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China (2023). Global Security Initiative: China's Proposal for Solving Security Challenges. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xw/zwbd/202405/t20240530_11365534.html?utm (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China (2024). China-Africa Relations. https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/wjls/3604_665547/202405/t20240531_11367591.html (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Moens, B. & Gijs, C. (2023). The EU lost a trade war with China 10 years ago. Has it learned? *Politico*, <https://www.politico.eu/article/eu-lost-trade-war-china-10-years-ago-has-it-learned-electric-vehicle-subsidies/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Munyati, C. (2024). Why strong regional value chains will be vital to the next chapter of China and Africa's economic relationship. *World Economic Forum*, <https://www.weforum.org/stories/2024/06/why-strong-regional-value-chains-will-be-vital-to-the-next-chapter-of-china-and-africas-economic-relationship/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Nantulya, P. (2025). What to Expect from Africa-China Relations in 2025. *Africa center for strategic studies*, <https://africacenter.org/spotlight/africa-china-relations-2025/> (letöltve: 2025. 06. 15.)

- National Bureau of Statistics of China (2025). Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2024 National Economic and Social Development. https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202502/t20250228_1958822.html (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Németh, A. (2023). Reccsent egyet az orosz–kínai barátság, az atomfegyver nem játék. *Világgazdaság*, <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2023/07/reccsent-egy-et-az-orosz-kinal-baratsag-az-atomfegyver-nem-jatek> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Parry, M. (2021). Chinese counter-sanctions on EU targets. *European Parliamentary Research Service*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690617/EPRS_ATA\(2021\)690617_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690617/EPRS_ATA(2021)690617_EN.pdf) (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Rao, P. (2024). Ranked: The World's 20 Largest Economies, by GDP (PPP). *Visual Capitalist*, <https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-worlds-20-largest-economies-by-gdp-ppp/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Richter, F. (2024). China's Most Important Export Partners. *Statista*, <https://www.statista.com/chart/32206/chinas-most-important-export-partners/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Roach, S. R. & Gros, D. (2022). Only China can stop Russia & Putin's potemkin military. *Consiglio per le Relazioni tra Italia e Stati Uniti*. <https://consiusa.org/wp-content/uploads/2022/03/COUNCIL-PS-March-2022.pdf> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Ross, A. G. (2024). The BRICS+: Who are they, why are they important, and what do they want? *Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit*, 38(8), 727–734. <https://doi.org/10.1177/02690942241270551>
- Sacks, D. (2022). What Is China Learning From Russia's War in Ukraine? America and Taiwan Need to Grasp –and Influence –Chinese Views of the Conflict. *Foreign Affairs*, https://www.viet-studies.com/kinhte/WhatChinaLearnsUkraine_FA.pdf (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Sahakyan, M. (2023). The Ukrainian crisis in the multipolar world Order: NATO, Russia and China. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4339018>
- Sor, J. (2025). „Buckle up”: What bearish forecasters are eyeing as they call for a recession in 2025. *Business Insider*, <https://www.businessinsider.com/recession-2025-outlook-what-3-bearish-forecasters-think-will-happen-2025-5> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Soyres, F., Fisgin, E., Gaillard, A., Santacreu, A. & Young, H. (2025). From partner to rival: The sectoral evolution of China's trade. *CEPR*, <https://cepr.org/voxeu/columns/partner-rival-sectoral-evolution-chinas-trade> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Stiglitz, J. (2025). China holds the cards over Trump – and a united Europe could too. *The Times*, <https://www.thetimes.com/business-money/economics/article/china-holds-the-cards-over-trump-and-a-united-europe-could-too-tcz0lnv7f> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Textor, C. (2025). Annual flow of foreign direct investments from China to Russia from 2013 to 2023. *Statista*, <https://www.statista.com/statistics/720589/china-outward-fdi-flows-to-russia/> (letöltve: 2025. 06. 15.)

- The Observatory of Economic Complexity (2024). Russia/China. <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/rus/partner/chn> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- The Shanghai Cooperation Organisation (2017). General information. <https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Trading Economics (2024a). China Imports from Russia. <https://tradingeconomics.com/china/imports/russia> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Trading Economics (2024b). China Exports to Russia. <https://tradingeconomics.com/china/exports/russia> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Trush, S. M. (2022). Crisis between Russia and Ukraine: The China Factor. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(S7), S595-S600. <https://doi.org/10.1134/s1019331622130093>
- USAFacts (2025). What does the US produce? <https://usafacts.org/articles/what-does-the-us-produce/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- U.S. Department of Defense (2023). Military and security developments involving the People's Republic of China. Annual Report to Congress, <https://media.defense.gov/2023/Oct/19/2003323409/-1/-1/1/2023-MILITARY-AND-SECURITY-DEVELOPMENTS-INVOLVING-THE-PEOPLES-REPUBLIC-OF-CHINA.PDF> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- U.S. Department of State (2025). 2024 Investment Climate Statements: China. <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/china/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- United Nations (2022). Ukraine: General Assembly passes resolution demanding aid access, by large majority, <https://news.un.org/en/story/2022/03/1114632> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- United Nations (2025). Global Development Initiative-Building on 2030 SDGs for Stronger, Greener and Healthier Global Development. <https://sdgs.un.org/partnerships/global-development-initiative-building-2030-sdgs-stronger-greener-and-healthier-global?utm> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- United States Census Bureau (2025). Trade in Goods with China. <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Varga, R. (2022). Orosz–ukrán feszültség és a nemzetközi jog alapelvei: van még jelentőségük? *Szakpolitikai Elemzések*, 2022(I). https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/19628/02_varga_reka.pdf?sequence=1 (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Wei, H. (2022). Possible Outcomes of the Russo-Ukrainian War and China's Choice. *US-China Perception Monitor*, <https://uscnpm.org/2022/03/12/hu-wei-russia-ukraine-war-china-choice/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Woo, R. (2023). Putin visits 'dear friend' Xi in show of no-limits partnership. *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/putin-visits-dear-friend-xi-show-no-limits-partnership-2023-10-17/> (letöltve: 2025. 06. 15.)

- Workman, D. (2025). China's Top Trading Partners. *World's Top Exports*. <https://www.worldstopexports.com/chinas-top-import-partners/> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- World Bank Group (2025). GDP growth (annual %) – China. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- World Economics (2025). China's Share of Global GDP: 19.6%. <https://www.worldeconomics.com/Share-of-Global-GDP/China.aspx> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Xinhua (2025). Full text: China's Position on Some Issues Concerning China-US Economic and Trade Relations. *The State Council Information Office The People's Republic of China*, http://english.scio.gov.cn/m/whitepapers/2025-04/09/content_117814362_7.html (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Zhou, F. (2023). The US-China Trade War and Global Value Chains. *World Bank*. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/3e5537ac17a795823a3e3c46b12c0351-0050022023/related/54-The-US-China-Trade-War-and-Global-Value-Chains.pdf> (letöltve: 2025. 06. 15.)
- Zhou, Q., & Interesse, G. (2025). China's Economy Report Card for 2024: GDP, Trade, FDI. *China Briefing*, <https://www.china-briefing.com/news/chinas-economy-in-2024-gdp-trade-fdi/> (letöltve: 2025. 06. 15.)